

L. GOEMANS

Dr. L. Goemans — In Memoriam

(5 febr. 1869—2 jan. 1955)

In enkele bladzijden een lang leven van rusteloze werkzaamheid op zeer verschillende gebieden willen schetsen is een onmogelijke taak. Noodgedwongen beperken wij ons tot het opsommen van de voornaamste feiten uit de rijke loopbaan van ons overleden medelid en tot het citeren van de voornaamste onder de talloze publicaties, die uit zijn vruchtbare pen zijn gevloeid.

LEO GOEMANS werd te Leuven geboren op 5 februari 1869. Hij was leerling aan het Koninklijk Atheneum van zijn geboortestad, waar het Frans de voertaal was van alle vakken (gedeeltelijk ook van het Nederlands!). In de hogere klassen had hij twee uitstekende leraren, beiden vol geestdrift voor hun taak : CHARLES TILMAN voor Latijn en Grieks en de Nederlands-Limburger LOUIS SIMONS voor het Nederlands. Deze laatste had grote belangstelling voor de Oudgermaanse literatuur : in 1892 verscheen van zijn hand een vertaling in stafrijm van de Beowulf en in 1914 een andere van het Walthariuslied ; hoogstwaarschijnlijk is het SIMONS die bij GOEMANS het voornemen deed ontstaan aan de Universiteit, buiten de verplichte colleges in de klassieke talen, ook vrije colleges bij de oriëntalisten DE HARLEZ en COLINET te volgen ; deze laatste doceerde ook Germaanse taalwetenschap.

Toen GOEMANS in 1890, op 21-jarige leeftijd, promoveerde, was zijn belangstelling voor de Germaanse talen

zo groot dat zijn eerste publicatie een vulgariserende, maar streng wetenschappelijke studie was over de *Héliand*; de titel luidde : *Le Héliand, Messiede saxonne du IXe siècle* (Louvain, 1890). Niet alleen geeft de schrijver in deze brochure van 60 blz. een ontleding van inhoud en vorm, maar bespreekt de tegenstrijdige meningen, die in de 19e eeuw door de grote Duitse filologen werden vooruitgezet (GRIMM, ZARNOCKE, VILMAR, SIEVERS, enz.). Laten we ons even voorstellen welke sensatie een van onze jeugdige germanisten zou verwekken, indien hij binnen het jaar van zijn eindexamen een uitvoerige studie zou publiceren over *Ilias* of *Oduisseia* en de daarmee samenhangende stilistische en tekstcritische problemen. Twee jaar later verscheen een geestdriftige studie over de rol van CONSCIENCE als wekker van het Vlaamse stambewustzijn : *Conscience en het Vlaamsche Volk* (Leuven, 1892).

Intussen had COLINET, die elke zomer een studiereis naar het buitenland maakte, te Parijs PIERRE ROUSSELOT ontmoet : deze was (op aanraden van GASTON PARIS, zijn promotor) de grafische registreermethode gaan bestuderen bij de fysioloog ETIENNE MAREY en had een aantal nieuwe apparaten voor het registreren van de spraakbewegingen gebouwd : hij werkte op dat ogenblik aan de voorbereiding van zijn *Principes de phonétique expérimentale* (Parijs, 1897 en 1908). COLINET keerde vol geestdrift naar Leuven terug en samen met zijn oud-leerling en vriend GOEMANS werden nu plannen gemaakt om ook hier de studie van de levende volkstaal met nieuwe methoden aan de linguïstiek dienstbaar te maken. OTTO BEHAGHEL heeft ergens geschreven dat ieder linguïst met de studie van zijn eigen dialect zou moeten beginnen ; dit was ook de overtuiging van COLINET en GOEMANS : ze zagen in dat het in Nederland door de school van J. TE WINKEL toe-

gepaste „systeem” slechts „schijnbaar alle problemen oploste, maar enkel veelal de diepste en de belangrijkste vraagstukken ontweek” (naar JAC. VAN GINNEKEN in het *Museum*, XIX, kol. 331-332). Zo werd besloten dat ze in innige samenwerking hun beide Brabantse dialecten zouden bewerken : wie de ontwikkeling van de uit het Westvlaamse, respectievelijk uit het Zuidnederlandse taalparticularisme ontstane dialectwoordenboeken kent, beseft welke omwenteling hier had plaats gevonden.

In 1896 was door COLINET en GOEMANS, met medewerking van de hoogleraren in de Germaanse talen, het tijdschrift opgericht, waarin de beide monografieën zouden verschijnen : Dr. GOEMANS was de eerste secretaris van de redactie der *Leuvense Bijdragen*.

De monografie over *Het Dialect van Leuven* vulde een jaargang, maar sommige geheimzinnige klankverschijnselen konden in een werk, dat klank- en vormleer omvatte, niet in bijzonderheden worden behandeld. Dr. GOEMANS publiceerde in het *Album Kern* (Leiden, 1903) een scherpzinnige studie over het *Voortleven van verdwenen klanken in den Sandhi*, en voornamelijk over de invloed van een geheel uit het dialect verdwenen anlaut-dentaal van het enclitisch pronomen van de 3de pers. enkelvoud.

Dezelfde verschijnselen werden een jaar later door de auteur in een enigszins gewijzigde vorm besproken in het tijdschrift van CH. DE HARLEZ, *Le Muséeon* (febr. 1904) : voor de lezers van dit internationaal tijdschrift was vooral het slot van GOEMANS' opstel van belang : hij wijst op het parallelisme tussen de besproken dialectverschijnselen en de tot dan toe als onverklaarbaar beschouwde invloed van de verdwenen Griekse digamma in de homerische metriek.

In 1894 benoemd tot leraar Frans aan het Leuven's Atheneum, kwam Dr. GOEMANS in 1897 in zijn echte sfeer : hij werd leraar van de 2de-Grieks-Latijnse klas en ging

in 1898 met zijn leerlingen mee naar de 1ste Grieks-Latijnse. Niettegenstaande deze gewijzigde leeropdrachten verzwakt de ijver niet voor de dialectologie : in 1899 verschijnt het eerste deel van een studie over ANTONIUS SEXAGIUS' *De Orthographia Linguae Belgicae* ; het tweede deel volgt in 1900 (*Leuv. Bijdr.*, III en IV) : samen wordt het een boek van 140 blz.

Intussen wordt ijverig gewerkt aan een woordenboek van het Leuvens dialect : in December 1903 is dit klaar en het wordt in 1904 door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde bekroond ; het onmenselijk zware werk van administratieve aard, dat weldra op de schouders van Dr. GOEMANS zal rusten, doet de publicatie steeds uitstellen : pas in 1937 verschijnt het eerste deel (A-F) ; voor het persklaar maken van het vervolg bleef het de auteur aan tijd ontbreken, vooral daar zijn gezondheid steeds meer te wensen overliet. Het 2de deel (G-Z) kon pas in 1954 verschijnen : op initiatief van Prof. Dr. BLANQUAERT werd Dr. L. DE MAN met de zorg belast dit gedeelte persklaar te maken ; de financiële steun van het Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek en de doortastende ijver van Dr. C. DE BAERE, de vaste secretaris van de Academie, maakten de spoedige publicatie mogelijk. Zoals we elders hebben gezegd (*Versl. en Med. K. V. A.*, 1944, blz. 46) wordt hier „voor de eerste maal de woordenschat van een Zuidnederlands stadsdialect met zuiver taalwetenschappelijke doeleinden verzameld” ; toch is de vorm zo gekozen dat het voor de niet taalkundig geschoolde Leuvenaar „genietbaar” is.

Na de uitvoerige studie over Sexagius en het Mechels dialect in de 16^e eeuw, dat de grondslag vormde van de *Orthographia*, bestudeerde GOEMANS het Antwerps van de 17^e eeuw, zoals het met veel geduld en scherpzinnigheid kan worden gehaald uit GABRIËL MEURIER's *Korte In-*

structie (*Leuv. Bijdr.*, VI, 1904-1905) en uit G. BOLOGNINO's *Nieuwe Noodelicke Orthographie (Donum Natal. Schrijven, 1929)*; ook kreeg *Het Lovaniense in Kiliaan's Etymologicum* zijn beurt (*Vercoullie-Album, 1927*).

Keren we naar het Leuvens atheneum terug : de retoricaleeraar wordt in februari 1905 onverwachts naar Brussel ontboden ; de Minister van Kunsten en Wetenschappen deelt hem mede dat hij hem tot opvolger heeft aangewezen van zijn vroegere leraar en inspecteur CH. TILMAN. Hij moet nu in de centrale administratie werken en tevens als enig inspecteur voor de klassieke talen alle athenea bezoeken.

Nog een studie van langere adem over het Leuvens kan GOEMANS publiceren, nl. een experimenteel onderzoek over *De quantiteit van de vocalen a en i in het dialect van Leuven (Leuv. Bijdr., VI en VIII, 1904, 1909)* : hij ontdekt (tegelijk met A. E. MEYER, *Englische Lautdauer*) het verband tussen quantiteit en vocaaltimbre.

In 1902 was GOEMANS tot lid verkozen van de Maatschappij van Nederlandse Letterkunde te Leiden, in 1908 wordt hij lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde ; in 1909 is hij Inspecteur Generaal van het Middelbaar Onderwijs : tot nu toe had hij zijn vaderstad niet willen verlaten : maar thans moet hij naar Brussel verhuizen.

De belangstelling voor taalkundige problemen vermindert niet, maar steeds drukkender worden de ambtsbezigheden : hij moet trouwens daarenboven nog aan schoolbezoek doen. Geregeld verschijnen nog taalkundige opstellen, ofwel in feestalbums (zie hierboven) of in tijdschriften : we moeten vooral zijn heldere uiteenzetting vermelden van de methode bij de studie van het Middelnederlands : *L'étude du moyen-néerlandais (Mélanges de Borman, 1919)*, een opstel waarvan E. BLANQUAERT het

belang heeft aangetoond (*Versl. en Med. K. V. A.*, febr. 1944). Tussen 1919 en 1943 ging er bijna geen jaar voorbij of er kwam een kort opstel over een dialectologisch onderwerp uit zijn pen ; wij kunnen alleen enkele titels opsommen : *Een phonetische puzzle (Album Teirlinck, 1931)* ; *Een zonderling verschijnsel van hiaatvulling door j in een Zuidnederlandsch dialect (Leuv. Bijdr., XXIII, 1931)* ; *Een onuitgegeven Leuvense kroniek van 1792 tot 1829 (Gedenkboek A. Vermeulen, 1932)* ; *Taalparticularisme of taalverweer (Leuv. Bijdr., XXVI, 1934)* ; *Nog over het bestaan van een Brabantsche gemeenschappelijke spreektaal in de 16de eeuw (Leuv. Bijdr., XXVI, 1934)* ; *West-vlaamsch „leite”-Leuvenisch „laat” (Hand. C. T. D., VIII, 1934)* ; *Vreemdtaalige interjecties in de Zuidnederlandsche dialecten (Eigen Schoon en De Brabander, XVII, 1934)* ; *Oude straatnamen en dialectgeschiedenis (Hand. C. T. D., X, 1936)* ; *Phonetische verscheidenheid in de volkstaal (Onze Taaltuin, VI, 1937)*, *De samenstelling van een moderne dialectmonographie (met L. GROOTAERS ; Hand. C. T. D., XIII, 1939)*, enz., enz.

In bovenstaand overzicht was het de bedoeling alleen die publicaties van Dr. GOEMANS te signaleren, die tot het gebied van de linguïstiek behoren. Terloops hebben wij bij het begin van dit *In Memoriam* een paar titels genoemd, die van zijn zin voor litteraire schoonheid getuigen ; we moeten nog vermelden : *Le néologisme savant dans la langue littéraire française (1892)*, *De l'interprétation d'Horace (1893)*, *L'étude des genres poétiques et le chant II de l'Art poétique de Boileau (1897)*, *Sophokles' „Koning Oidipous” en Louis Bouwmeester (1902)*, enz. Daarenboven schreef deze veelzijdige geleerde als verpozing de Nederlandse teksten (in verzen) voor twee oratoria van K. Ryelandt (*Cecilia, 1907* ; *Maria, 1909*).

Twee gebieden waarop Dr. GOEMANS een grote werk-

zaamheid ontwikkelde hebben wij nog helemaal niet genoemd : zijn taalpedagogische publicaties en zijn werk als vast secretaris van de Vlaamse Academie ; wij kunnen ze slechts zeer kort schetsen.

Dr. GOEMANS was een geestdriftig verdediger van de klassieke vorming : dit bleek vooral toen de Minister van Kunsten en Wetenschappen in 1906 een Commissie instelde met het oog op de hervorming van het gymnasiaal onderwijs ; in de zgn. *Sous-commission des humanités grecques-latines* stond Dr. GOEMANS in de bres van 1906 tot 1914 om de Oudere Humaniora te verdedigen. Niemand kende beter de geschiedenis van dit onderwijs sedert het Oostenrijks Bewind in 1775 de Theresiaanse Colleges oprichtte. Ook schreef hij voor genoemde Commissie een aantal verslagen en publiceerde hierover in verschillende tijdschriften.

Voor het onderwijs van het Frans aan de Vlamingen gaf hij leerboeken uit in samenwerking met collega's, alsook een Franse Uitspraakleer, waarin vooral op de Vlaamse en Waalse uitspraakfouten werd gewezen (samen met A. GRÉGOIRE).

Een groot gedeelte van zijn pedagogisch en didactisch werk zal steeds onbekend blijven, omdat het de vorm had van ministeriële verordeningen, officiële leerplannen, enz., die door de Inspecteur Generaal M. O. (en later ook van het Normaal Onderwijs) waren ontworpen en geredigeerd, maar met de handtekening van de Minister het licht zagen.

In 1923 volgde Dr. GOEMANS E. GAILLIARD op als Vast Secretaris van de Vlaamse Academie : dit bracht nieuwe beslommeringen mee, want geen bladzijde van de academische publicaties werd afgedrukt zonder zijn „fiat” ; daarbij kwam de financiële aansprakelijkheid voor de begroting.

In haar eerste vergadering (25 oktober 1926) koos de

Commissie voor Toponymie en Dialectologie Dr. GOEMANS tot lid, later werd hij voorzitter van de Vlaamse Sectie en was gedurende twee jaar voorzitter van de Commissie.

Het was geenszins onze bedoeling een enigszins volledig beeld te schetsen van het werk van de overledene. Hijzelf was er zeer moeilijk toe over te halen om een lijst van zijn publicaties aan te leggen : hij had steeds te veel werk op het getouw om aan het verleden terug te denken. Pas in het *Jaarboek* 1954 (blz. 134-140) van de Vlaamse Academie verscheen een *bijna* volledige bibliografie ; de auteur heeft waarschijnlijk opzettelijk sommige titels geschraapt, omdat hij ze als te onbelangrijk beschouwde.

Nu deze rusteloze werker de eeuwige rust heeft gevonden, zal zijn aandenken in ons voortleven als dat van een scherpzinnig geleerde en tevens van een „humanist” in de ruimste zin van het woord. (1)

L. GROOTAERS.

(1) Het cliché van het portret, dat bij dit In Memoriam is afgedrukt, werd aan de Commissie in bruikleen afgestaan door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde. Wij wensen aan dit genootschap en vooral aan zijn Vast Secretaris, Dr. C. de Baere, hiervoor onze dank uit te spreken.

